

Kajaanin kaupunki

Kajaanin kaupungin osallisuusohjelma 2024-2026

Sisältö

1. Taustaa ohjelmalle

Yhteys strategiaan ja miten ohjelma on rakennettu

2. Mikä osallisuus?

Osallisuuden eri osa-alueet
Laki tukee osallisuustoimintaa

3. Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Osallisuuden kuntalaistyypit avuksi

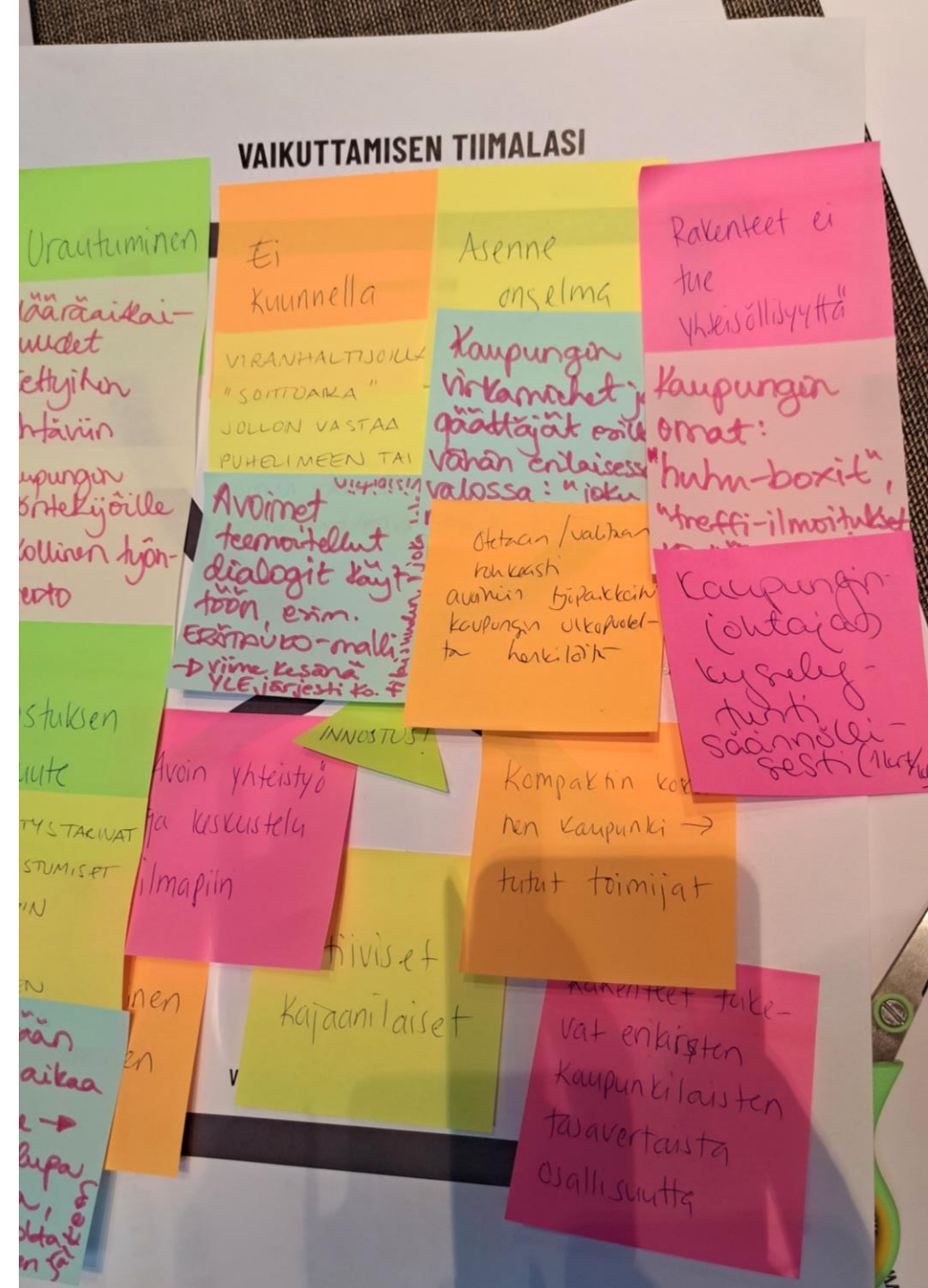
4. Osallisuuden rakenteet Kajaanin kaupungissa

Olemassa olevat keinot ja kanavat

5. Suunnitelma vuosille 2023–2026

Keskeisimmät tunnistetut haasteet Kajaanissa
Osallisuuden tavoitteet ja toimenpiteet Kajaanissa

6. Toteutus ja arviointi

1. Taustaa ohjelmalle

Kuntalaki ja kaupunkistrategia

Osallisuuden kehittäminen perustuu kuntalakiin ja **Kajaanin kaupunkistrategiaan 2023–2026**. Kajaanin osallisuusohjelma edistää kaupungin, kuntalaisten ja sidosryhmien välistä vuorovaikutusta.

Osallisuusohjelma pohjautuu kaupunkistrategiaan, jossa perustehtävänä on luoda asukkaille, yrityksille ja yhteisöille hyvinvointia, turvallisuutta sekä hyvän elämän ja menestymisen edellytykset. Kaupunkistrategian arvot: vastuullisuus, yhteisöllisyys, rohkeus ja aitous näkyvät Kajaanin osallisuusohjelmassa.

Vuosittain toteutetun asukastutkimuksen mukaan käsitys Kajaanin vetovoimaisuudesta on edellistä tutkimusta kriittisempi. Myös kuntalaisten tyytyväisyys mahdollisuuksista osallistua Kajaanin palvelujen kehittämiseen ei ole ollut kovin korkea.

Haluamme jatkossa vahvistaa kajaanilaisten ajatuksia etenkin omista vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä välittää tietoa osallistumisen keinoista.

Miksi osallisuus on tärkeää?

Osallisuuden kokemus vahvistaa ihmisen hyvinvointia ja siitä on hyötyä myös yhteisöllisyyden ja konkreettisen osallistumisen näkökulmasta. Lähiyhteisöön kiinnittynyt ja osallisuutta tunteva ihminen haluaa panostaa oman elinympäristönsä sekä kunnan palvelujen ja toiminnan kehittämiseen. Asukkaat ovat kokemusasiantuntijoita, jotka pystyvät auttamaan kehittämään kunnan palveluita.

Kajaanin kaupungin osallisuus- ja hyvinvointijaosto vastaa osallisuusohjelmasta.

Ohjelman varten on kerätty aineistoa useista eri lähteistä ja eri keinoin:

- Vuonna 2019 järjestetyt osallisuustyöpajat
- Järjestöjen osallisuusillat, touko - kesäkuu 2022
- Osallisuus- ja hyvinvointijaoston sekä sivistyslautakunnan yhteistyöpaja, marraskuu 2022
- Kysely lähijohtajille osallisuuden toteutumisesta, helmikuu 2023
- Kaikille kajaanilaisille suunnattu Hyvä olla Kajaanissa -työpaja, maaliskuu 2023
- PORE- Porukalla parempaan ESR-hankkeen tulokset
- Erityisesti lasten ja nuorten osallisuuteen paneutunut osallisuuden myytinmurtajatyöpaja, huhtikuu 2024
- Kajaanin asukaskyselyt 2022 ja 2023
- Walk in -työpaja päättäjille ja lähijohtajille, joulukuu 2023
- Vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuustojen kommentit joulukuu 2023 – huhtikuu 2024
- Osallisuuskysely kuntalaisille tammikuu 2024

2. Mikä osallisuus?

Osallisuus on kuulumista ja kuulluksi tulemistä

Osallisuus on yleiskäsite, joka tarkoittaa jossain toiminnassa tai sosiaalisessa piirissä mukana olemista ja on vastakohta ulkopuolelle jäämiselle. Osallisuuden tunnetta tai sen puutetta voi kokea niin ympäristössään kuin omassa elämässään.

Osallisuus on mukanaoloa, vaikuttamista sekä ymmärrystä siitä, miten voi olla luomassa yhteistä hyvinvointia. Aidon osallisuuden toteutuessa toimijuus on yksilöllä itsellään.

Osallisuutta voi olla esimerkiksi vaikuttaminen järjestöissä, osallistuminen puiston suunnitteluun tai oman taloyhtiön pihatalkoisiin osallistuminen. Laajasti käsitettynä se on sitä, että ihminen tuntee olevansa osallisena omassa elämässään ja pystyy elämään sellaista elämää kun toivoo.

Vahvalla osallisuuden kokemuksella on merkittävät vaikutukset niin ihmisen hyvinvoinnille kuin myös koko yhteiskunnalle. Se kannustaa ihmistä huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja olemaan aktiivinen omassa lähiympäristössään ja siten lisäämään omalta osaltaan kunnan elinvoimaisuutta.

Osallistumiseen vaikuttaa merkittävästi kaksi asiaa:

- 1) Omakohtainen kiinnostus osallistua ja vaikuttaa
- 2) Tarjolla olevat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa.

Kunnan toiminnassa osallisuus on toimintakulttuurissa, käytänteissä ja rakenteissa sekä strategiatasolla. Osallisuuden eri muodot on jaoteltavissa yksilön näkökulmasta neljään kategoriaan: tieto-, suunniteltu-, päätöksenteko- ja toimintaosallisuus.

Tieto-osallisuus

Kuntalaisilla on mahdollisuus saada riittävästi, selkeästi ja monikanavaisesti tietoa palveluista ja osallistumismahdollisuuksista. Heillä on mahdollisuus tuottaa myös itse tietoa.

Suunniteltu osallisuus

Kuntalaisilla on mahdollisuus osallistua monipuolisesti itseään ja lähiympäristöään koskevaan toimintaan ja palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Päätöksenteko-osallisuus

Kuntalaisilla on mahdollisuus osallistua itseään ja lähiympäristöään koskevan päätöksenteon valmisteluun ja päätöksentekoon.

Toimintaosallisuus

Kuntalaisilla on mahdollisuus toimia ja osallistua konkreettisesti omassa lähiympäristössään sekä osallistua palveluiden tuottamiseen eri tavoin.

Lainsäädäntö tukee osallisuustyötä

Perustuslaissa 14 §:ssä säädetään kansalaisten vaali- ja osallistumisoikeuksista. Perustuslain mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Kuntalaki velvoittaa kuntia kuulemaan ja osallistamaan kuntalaisia heitä itseään koskevissa päätöksissä. Kuntalaissa (410/2015) säädetään:

- kenellä on äänioikeus kuntavaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä
- kuka voi tehdä erilaisia aloitteita, miten aloitteita tehdään ja miten niitä käsitellään (kunnallinen kansanäänestys, kansanäänestysaloite)
- kolmesta vaikuttajatoimielimestä (nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvosto)
- miten kunnan on viestittävä kuntalaisille
- valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä

Kuntalain 22 §:ssä löytyy esimerkkejä tavoista, joilla asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää

Näiden lisäksi:

- Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- Yhdenvertaisuuslaki
- Tasa-arvolaki
- Kotouttamislaki
- Nuorisolaki
- Varhaiskasvatuslaki
- Suomen romanipoliittinen ohjelma
- Kirjastolaki
- Liikuntalaki
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta
- maankäyttöä ja rakentamista säätelevät lait

3. Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Nämä osallisuuden kuntalaisprofiilit muodostettu Kajaanin osallisuuskyselyn tulosten sekä eri työpajoissa nousseiden asioiden pohjalta.

Osallisuuden kuntalaisprofiilien tavoitteena on tuoda esille, miten erilaisia osallistujia Kajaanissa on, ja miten he mahdollisesti haluavat osallistua ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin.

Osallisuuden kuntalaisprofiilit ovat esimerkkejä, eivätkä sisällä kaikkia erilaisia ihmisiä Kajaanissa. Tämän lisäksi on tärkeää huomioida ihmisten moninaisuus, sillä kaikilla on useita eri ominaisuuksia, ja moni kuuluu myös eri ryhmiin.

Ruska

Ruska on 12-vuotias, joka pursuaa energiaa ja on hyvin aktiivinen. Hän on innokas vaikuttamaan ympäröivään maailmaansa. Ruska on vahvasti mukana jalkapalloharrastuksessa. Harrastus tarjoaa hänelle paitsi fyysistä aktiviteettia myös tiimityöskentelyä ja kilpailuhenkeä.

Toisaalta Ruska kantaa sydämessään ympäristöahdistusta, mikä heijastuu hänen huolestaan ympäristön tilasta ja tulevaisuudesta. Hän on kiinnostunut ympäristönsuojelusta, kiertotaloudesta ja kestävästä elämäntavoista. Tämä tuo esille hänen herkkyyttään yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja haluunsa tehdä osansa tällä maapallolla.

Ruska puhuu näistä aiheista paljon ystäviensä kanssa ja he seuraavat myös vaikuttajia sosiaalisen median kanavissa.

Kanavat

- Kaverit
- koulu ja koulun kanavat
- sosiaalinen media, erityisesti eri vaikuttajat

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

lisak

lisak on 21-vuotias opiskelija, joka on muuttanut Kajaaniin opiskelemaan. Hän opiskelee Kajaanin ammattikorkeakoulussa. lisakilla on uteliaisuutta ja intoa oppia uutta, ja hän pyrkii hyödyntämään opiskelumahdollisuutensa täysimääräisesti.

Opiskelujen lisäksi lisak on löytänyt Kajaanista mielenkiintoisia harrastuksia ja aktiviteetteja, jotka tuovat tasapainoa arkeen. Hän osallistuu paikallisiin tapahtumiin ja hyödyntää myös kaupungin harrastusmahdollisuuksia liikkumalla sekä käymällä kansalaisopiston puukäsityökurssilla. Välillä hän on törmännyt kielimuuriin, mutta asiat on saatu selvitettyä.

lisak käyttää aktiivisesti eri sosiaalisen median kanavia ja viestii elämästään siellä.

Kanavat

- kaverit
- harrastukset
- opiskelupaikan viestintäkanavat
- koulu ja koulun kanavat
- sosiaalinen media, erit. eng. kielinen

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Anne

Anne on 40-vuotias koodari. Hän on liikuntarajoitteinen ja elänyt koko elämänsä pyörätuolissa. Hänen vahva sitoutumisensa ja kiinnostuksensa vammaisten aseman parantamiseen ovat olleet läsnä hänessä lapsesta saakka.

Anne kokee usein, että saavutettavuutta ei ole huomioitu tarpeeksi ja on päättänyt olla mukana luomassa yhteiskuntaa, jossa liikuntarajoitteisuus ei määrittele ihmisen mahdollisuuksia. Yhteiskunta, jossa fyysinen liikuntarajoite voi aiheuttaa näkymättömyyttä ja syrjintää, luo lisähaasteita Annen ponnisteluille. Hän haluaisi tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään, ei pelkästään vammansa kautta.

Anne tasapainoilee oman elämän ja aktiivisen vaikuttamisen välillä. Hän uskoo vahvasti siihen, että avoimuus, yhteisöllisyys ja tietoisuuden lisääminen voivat muuttaa asenteita ja luoda paremman tulevaisuuden vammaisille ja myös muille vähemmistöryhmille.

Kanavat

- kaverit
- verkostot
- Saavutettavat tilaisuudet
- sosiaalinen media

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Janne

Janne on 37-vuotias insinööri sekä perheenisä. Vapaa-ajallaan Janne kalastaa, pelaa salibandyä, liikkuu metsässä sekä uutena harrastuksena myös joogaa. Vapaa-aikaa Jannella ei tosin tässä elämänvaiheessa paljoa ole, sillä hänellä on vaimo sekä kolme pientä lasta.

Uutisia Janne seuraa lähinnä puhelimen välityksellä. Ystävien kanssa pidetään yhteyttä WhatsAppilla sekä silloin tällöin nähden. Janne käy päivätöissä ja illat menevät lasten harrastusten ja arjen pyörittämisen kanssa. Hänen perheensä käyttää erilaisia perheiden palveluja. He käyvät myös yhdessä uimassa ja kirjastossa. Kirjastossa Janne vilkaisee aina ilmoitustaulun. Lasten harrastusten kautta Janne on tutustunut uusiin ihmisiin.

Janne perheineen tilaa ruokaostokset kerran viikossa kauppakassipalvelusta suoraan kotiovelle. Janne vaikuttaa vastaamalla erilaisiin kyselyihin. Työpajoihin tai mihinkään iltatilaisuuksiin hänen on hyvin vaikea osallistua. Hän vaikuttaa mielellään nopeasti ja ketterästi.

Kanavat

- kaverit?
- Uutiset verkossa
- Kirjasto
- sosiaalinen media
- verkkokyselyt

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Kaino

Kaino on 75-vuotias eläkeläinen ja nauttii täysillä eläkevuosistaan. Kaino on omistautunut yhteisölliselle toiminnalle ja löytänyt aktiivisen roolin eläkeläisjärjestössä sekä vanhusneuvostossa. Kaino on tunnettu siitä, että hän ottaa asioista aina hyvin selvää.

Eläkkeelle jäätyään hänellä on ollut aikaa syventyä eri aiheisiin ja olla perillä niin paikallisista kuin laajemmistakin tapahtumista. Hän on säännöllinen paikallislehden lukija, mikä pitää hänet ajan tasalla kaupungin kuulumisista. Lisäksi hän vierailee usein kirjastossa lukemassa eri lehtiä.

Kainolle perinteisemmät vaikuttamistavat (kunnallisaloitteet yms.) ovat tuttuja, mutta hän on ollut Facebookissa jo jonkin aikaa ja esittelee mielellään lähellä.fi -palvelun kautta löytämiään aktiviteetteja tuttavilleen.

Hänen elämäntyylinä kuvastaa uteliaisuutta ja hän halua pysyä ajan hermolla. Kaino on esimerkki siitä, miten aktiivisuus, tiedonhalu ja yhteisöllisyys voivat rikastuttaa elämää myös eläkeiässä.

Kanavat

- Eläkeläisjärjestö, vanhusneuvosto ja niiden verkostot
- Kirjasto
- Kuntalaisaloitteet
- Facebook
- Lähellä.fi -palvelu

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Reetta

Reetta on 55-vuotias energinen ja sitoutunut yksilö, joka tuo aktiivisella elämäntyyllillään monipuolisuutta arkeen. Hän toimii aktiivisesti kolmessa eri järjestössä sekä on jäsenenä Kainuun järjestöasiain neuvottelukunnassa. Reetta näkee yhteisöllisen osallistumisen ja vapaaehtoistyön keinona tuoda merkityksellisyyttä elämäänsä. Lisäksi hän neuvoa iltaisin sukia KAKS:n synnytysosaston vastasyntyneille.

Reetta käyttää aktiivisesti sosiaalista mediaa pitääkseen yhteyttä ystäviinsä, perheeseensä ja seuratakseen ajankohtaisia asioita. Hän näkee digitaalisen ympäristön mahdollisuutena laajentaa verkostojaan ja vaikuttaa asioihin myös digitaalisesti. Reetta tekee fyysistä työtä ja vapaa-ajalla hänellä on kova tiedonjano.

Reetan elämässä on tapahtunut iso muutos, sillä hän on hiljattain eronnut. Tämä on saanut hänet etsimään uusia merkityksiä ja voimavaroja toiminnasta, yhteisöstä ja omista kiinnostuksen kohteistaan.

Kanavat

- kaverit
- järjestöt ja niiden verkostot
- järjestöasiainneuvottelukunta
- sosiaalinen media
- vertaistukitapaamiset

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Kalle

Kalle kamppailee monien elämässä olevien haasteiden kanssa. Tällä hetkellä hän ei opiskele eikä ole työelämässä. Hän on monessa suhteessa heikossa asemassa, mikä aiheuttaa taloudellista ja henkistä stressiä. Kalle on luonteeltaan hiljainen, mikä voi olla seurausta hänen kokemastaan kuormituksesta ja ehkä myös sosiaalisten tilanteiden ujoudesta tai epämukavuudesta.

Kalle on löytänyt elämäänsä eri järjestöjen tarjoamia ryhmiä ja toimintoja.? Tämä osoittaa, että hänellä on motivaatiota parantaa tilannettaan ja että hän on avoin tuelle. On kuitenkin selvää, että hänen voimavaransa ovat rajalliset, ja hänen on vaikea pysyä ajan tasalla ympärillä tapahtuvista asioista tai osallistua niihin aktiivisesti. Tämä voi johtua sekä henkilökohtaisista haasteista että yleisestä uupumuksesta ja voimavarojen puutteesta.

Kalle tarvitsee enemmän yksilöllistä tukea ja resursseja, jotka auttavat häntä käsittelemään omia haasteitaan ja kehittymään henkilökohtaisella tasolla. Lisäksi hänen on saatava tietoa ja tukea helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla, jotta hän voi paremmin osallistua yhteiskunnallisiin asioihin, jos hän niin haluaa.

Kanavat

- järjestöt
- Lähellä.fi -palvelu
- Tarmoa-palvelu

Millaisia osallistujia ja vaikuttajia?

Puhekuplien tekstit ovat poimintoja Kajaanin osallisuuskyselyn vastauksista: "Kerro, miten juuri sinä haluaisit osallistua sekä vaikuttaa Kajaanin kaupungissa."

Ehdotan, että kaupunki huomioi vähemmistöryhmät merkittävästi nykyistä aktiivisemmin osallisuustoiminnassaan ja käy proaktiivista vuoropuhelua heidän kanssaan, ja toteuttaa osallisuutta tosiasiallisemmin saavutettavasti.

Jotta osallisuus näkyisi olisi hieno jos voisi vaikka tällaisten nettivaikutustavallakin tulla kuuluksi kuntalaisia koskevissa asioissa.

En halua enää olla osa näennäis-demokratiaa, kuullaan muttei kuunnella

Käyttäjäasian-tuntijana

Osallistuisin tilaisuuksiin ja työpajoihin, jos ne järjestetään ilta-aikaan tai viikonloppuna. Osallistun tilaisuuksiin ja työpajoihin tai tempauksiin, jos ne ovat tavoitettavissa kauppakeskuksissa, kirjastoissa yms. paikoissa, joissa muutenkin kuljetaan. Helposti lähestyttävät pisteet esim. kaupan käytävällä, jossa toiminnallisin keinoin pystyy osallistumaan vaikkapa päätöksentekoon (tyylillä laita helmi purkkiin, joka vastaa omaa valintaa)

Haluaisin osallistua enemmän siihen, miten kaupungin rahoja käytetään kulttuuriin ja muihin toimialoihin, mitä teitä korjataan, millaisia tapahtumia järjestetään.

Matalan kynnyksen tavoilla. Vastaillemalla kyselyihin, haastatteluihin, erilaisiin äänestyksiin ilman, että tarvitsee erikseen lähteä mihinkään tilaisuuteen.

Kysely on helppoja täyttää kiireisen arjen keskellä.

Kyselyt ja teemakahvit!

Sähköiset kyselyt. Voi osallistua ajasta ja paikasta riippumatta

Asioista pitää tiedottaa ajoissa!

Osallisuutta tulisi visualisoida ja "pelillistää" enemmän ts. yksinkertaistaa ja kansantajuistaa, jotta ihmiset ymmärtävät mistä antavat mielipidettä. Ei kapulakieltä.

4. Osallisuuden rakenteet Kajaanin kaupungilla

Tieto-osallisuus

Tieto-osallisuuden tavoitteena on varmistaa, että kaikki voivat saada, hyödyntää ja jakaa tietoa yhteiskunnassa tasapuolisesti.

Viestintä

- Aktiivinen ja suunnitelmallinen viestintä palveluista, päätöksistä ja asioiden valmistelusta.
- Monipuolisesti eri viestintäkanavien käyttäminen kohderyhmät huomioiden, kuten verkkosivut, sosiaalinen media, tapahtumakalenteri ja printti sekä uutena nuorisopassi
- Osallistumisen ja vaikuttamisen tapojen sekä tietojen tarjoaminen kaupungin verkkosivuilla.
- Palautepalveluiden tarjoaminen, kuten kaupungin palautepalvelu ja kouluruokailun palautekanavat.
- Lähellä.fi -palvelun hyödyntäminen järjestöjen ja yhteisöjen toiminnan koordinoinnissa.
- Lasten kyselytuokio kerran vuodessa ”Ota lapsi mukaan töihin” -päivänä

Koulutus ja oppiminen

- Jatkuva oppiminen ja tiedon jakaminen koulutuslaitosten, kuten kansalaisopiston ja musiikkiopiston, kautta.
- Luentojen ja seminaarien järjestäminen maksuttomasti yhteistyössä eri yhdistysten kanssa.
- Virallisten viestintäkanavien, kuten Wilman, hyödyntäminen koulujen ja oppilaitosten tiedottamisessa.
- Oman verkkosivuston ja sosiaalisen median kanavien ylläpito koulujen ja oppilaitosten kautta.

Tietopalvelut

- Osallisuuden edistäminen sisältyy yleisen kirjaston lakisääteisiin tehtäviin.
- Pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin kirjaston kautta.
- Lukemisen ja kirjallisuuden edistäminen demokraattisen prosessin toimivuuden edellytyksenä.
- Tiedon hankinnan ja käytön sekä monipuolisen lukutaidon tukeminen.
- Tilat oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan kirjastojen tarjoamina.
- Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen kirjastojen kautta, esimerkiksi lasten osallisuuteen kasvattamisen kautta.

Suunnitteluosallisuus

Suunnitteluosallisuuden tavoite on varmistaa, että kaupunkilaisten ääni kuuluu kaupunki-suunnittelussa, palveluiden kehittämisessä ja päätöksenteossa, luoden avoimen ja osallistavan ympäristön, jossa kaikki voivat vaikuttaa omaan elinympäristöönsä.

Osallistava kaupunkisuunnittelu ja kaavoitus. Kaavoitustyön tekeminen vuorovaikutuksessa osallisten ja kaupunkilaisten kanssa.

- perinteiset kirjekyselyt ja verkkokyselyt kaavoituksen yhteydessä.
- Keskustelut osallisten kanssa livenä, puhelimitse tai sähköpostitse.
- Interaktiiviset nähtävilläolot kaavaluonnosten ja -ehdotusten osalta.

Asiakas- ja asukaskyselyt.

- Eri aihealueiden kyselytoteutukset, pääasiassa verkkokyselyitä.
- Mahdollisuus vastata kyselyihin myös perinteisesti esimerkiksi kirjastossa.
- Kansalaisopiston ja muiden oppilaitosten kurssipalautekyselyt ja asiakastyytyväisyyskyselyt, joissa voi esittää esimerkiksi kurssitoiveita.
- Mamsellin asiakastyytyväisyyskyselyt sekä äänestykset ja makuraadit eri kohderyhmille.
- Museoiden asukaskyselyt paremman palvelun tarjoamiseksi.
- Nuorisopalveluiden toimintaan osallistuvien nuorten kyselyt.

Osallistuminen ja saavutettavuus

- Taidemuseon taidetestaajat ja kuukauden kokoelmateos, joissa kaupunkilaiset voivat osallistua teosten valintaan.
- Museoiden saavutettavuussuunnitelmat.

Koulutus, oppiminen ja nuoret

- Varhaiskasvatuksen laadunarviointikyselyt, suunnattu henkilöstölle, asiakasperheille ja lapsille.
- Osallisuus on yksi painopistealue sekä hyvin keskeinen asia koko toimintakulttuurissa.

Hankkeet

- Suunnitteluosallisuutta toteutetaan myös eri hankkeiden kautta.

- www.kajaani.fi, www.kajaaninlukio.fi, www.kao.fi, www.kajaaninvesi.fi, www.kajaaninteatteri.fi, www.kajaaninjoukkoliikenne.fi
- Wilma
- Esityslistat ja päätökset, kuulutukset, hankkeet, vireille tulleet asema- ja yleiskaavat
- Eri toimijoiden sosiaalisen median kanavat
- Osallistu ja vaikuta –verkkosivut <https://www.kajaani.fi/kaupunki-ja-hallinto/osallistu-ja-vaikuta/>
- Kajaanin kaupungin palautepalvelu <https://asiointi.kajaani.fi/efeedback>
Palautepalvelussa asukkaat voivat antaa palautetta kaupungin palveluista tai ilmoittaa havainnoistaan.
- Lähellä.fi – palvelu kokoaa järjestöjen ja yhteisöjen tuen, toiminnan ja tapahtumat yhteen osoitteeseen <https://www.lahella.fi/>

Päätöksenteko-osallisuus

Päätöksenteko-osallisuuden tavoitteena on varmistaa, että kaikki sidosryhmät ovat mukana päätöksenteossa ja että päätökset tehdään avoimesti, oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti. Tavoitteena on luoda päätöksentekoprosessi, joka edistää yhteisymmärrystä, luottamusta ja kaupunkiympäristön parantamista kaikkien osallistujien näkökulmasta.

Vaikuttamistoimielimet

Vaikuttajatoimielinten tehtävänä on viedä eteenpäin asioita ja viestiä, jotta heidän näkökulmansa tulisi entistä paremmin huomioituiksi palveluissa. Toimielimet voivat myös esimerkiksi järjestää tapahtumia ja kehittää palveluja. Ottavat kantaa asioihin, jotka ovat kohderyhmälle tärkeitä. Kantaa voi ottaa sekä kirjoittamalla itse aloitteita sekä antamalla pyydettyä lausuntoja eri toimielimille.

- Nuorisovaltuusto
- Vanhusneuvosto
- Vammaisneuvosto
- Maahanmuuttajaneuvosto
- Romanityöryhmä

Lautakunnat ja jaostot

- Keskusvaalilautakunta
- Sivistyslautakunta
- Tarkastuslautakunta
- Ympäristötekniinen lautakunta
- Vuolijoen aluelautakunta
- Lupajaosto
- Työllisyysjaosto
- Osallisuus- ja hyvinvointijaosto

Kuntalaisaloite

Kuntalaisilla on oikeus tehdä kunnalle aloite sen toimintaa koskevissa asioissa.

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA)

Kajaanin kaupungilla on otettu käyttöön päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA). Se on tapa arvioida etukäteen, millaisia vaikutuksia tehtävällä päätöksellä on. Kunnassa tehtävät päätökset ovat usein laajoja ja vaikuttavat esimerkiksi kuntalaisiin ja kunnan talouteen. EVA jäsentää arviointia valmistelijalle ja selkeyttää päättäjille sekä tekee siitä myös näkyvämpää kuntalaisten suuntaan.

- Arvioidaan etukäteen, millaisia vaikutuksia tehtävällä päätöksellä on.
- Arvioidaan erityisesti sitä, miten päätös vaikuttaisi eri ihmisryhmien elämään.
- Päätökset voivat vaikuttaa esim. kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon, kaupunkikonserniin, yrityksiin, henkilöstöön sekä talouteen.
- Erilaisten vaihtoehtojen käsittelyä ja vaikutusten jäsentämistä, jonka avulla on helpompi hahmottaa tulevaa.
- Tietoon pohjautuvaa päätösvalmistelua.
- Päätösprosessin dokumentointia.

Päätösten vaikutusten ennakoarviointilomakkeet liitetään päätösehdotusten liitteiksi, ja niihin pystyy tutustumaan siellä.

Osallistuva budjetointi (OSBU)

Osallistuvassa budjetoinnissa (OSBU) kaupungin asukkaat ideoivat, suunnittelevat ja äänestämällä päättävät, miten kaupungin rahaa käytetään asukkaiden hyvinvoinnin ja alueen elinvoiman parantamiseen.

Ensimmäisen vuoden aikana toteutetaan ideointi, kehittäminen sekä äänestys ja seuraavana vuonna toteutus. Osbun määräraha on 50 000 euroa.

Osbusa on joka kerta eri teema, jonka osallisuus- ja hyvinvointijaosto päättää. Kajaanin osbu alkaa ideointivaiheella, jossa asukkaat saavat jättää osbun kriteerien mukaisia ideoita. Seuraavaksi osbu-työryhmä käy läpi ideat kriteereihin perustuen. Tämän jälkeen toteutuskelpoisia ideoita jatkotyöstetään ja kehitetään yhdessä asukkaiden kanssa yhteiskehittämistyöpajassa. Lopuksi vielä käydään läpi äänestyskseen menevät ideat. Asukkaat äänestävät toteutettavasta ideasta.

Osallistuvan budjetoinnin kriteerit ja lisätietoa:

www.kajaani.fi/osbu

Toimintaosallisuus

Toimintaosallisuuden tavoitteena on tarjota kaikille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kaupungin toimintaan ja tapahtumiin sekä tukea yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä.

Tilat

- Julkiset tilat, kuten kirjastot, liikuntapaikat ja puistot, tarjoavat mahdollisuuksia erilaisille kohtaamisille ja tapahtumille.
- Kaukametsän ja teatterin tilat tarjoavat lisää mahdollisuuksia erilaisille tapahtumille ja toiminnalle.

Yhteisölliset kaupunkitapahtumat

- Kaupungin järjestämät avoimet kaupunkitapahtumat sekä Musiikkiopiston ja kansalaisopiston järjestämät tapahtumat.
- Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen

Järjestöyhteistyö

- Yhteistyö eri järjestöjen kanssa erilaisten toimintojen ja tapahtumien järjestämisessä.
- Yhteistyö esimerkiksi eri suunnitelmien laatimiseen yhteydessä.
- Järjestötapaamiset.

Avustukset

Kajaanin kaupungin myöntämät avustukset järjestöjen toimintaan ja mm. tapahtumiin

Osallisuus kulttuuritoiminnassa

- Museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamat mahdollisuudet osallistua näyttelyiden valintaan ja kehittämiseen.
- Museoiden keruutoiminnat ja yhteisöjen osallistuminen muistojen ja tiedon keräämiseen

Koulutuksen osallisuus

Opiskeluhoitoryhmien toiminta kouluissa ja oppilaitoksissa, joihin kuuluu opiskelija- ja huoltajaedustus

Toimintaosallisuus varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Toiminta keskittyy huoltajien ja lasten osallistamiseen sekä heidän tarpeidensa ja toiveidensa huomioimiseen päivittäisessä toiminnassa.

Toimintaosallisuus nuorisopalveluissa

Nuorisotyössä nuorilla on mahdollisuus osallistua, järjestää, vaikuttaa ja löytää omia vahvuuksia. Nuorisotyö on nuorisolähtöistä. Toiminnot suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä nuorten kanssa. Nuorten ohjaamo-toiminta, joka tarjoaa nuorille monipuolista tukea ja ohjausta.

Hyvän mielen perjantaipuuro

Perjantaipuuro on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa pääsee tapaamaan muita ihmisiä ja kuulemaan eri aiheista maksuttoman puurolounaan merkeissä. Toiminnan mahdollistavat Kajaanin kaupunki sekä Kajaanin seurakunta ja vetäjinä on myös järjestöjä ja vapaaehtoisia.

5. Osallisuuden suunnitelma

Keskeisimmät tunnistetut haasteet

Kaupunkilaisten näkökulmasta

1. Ei tiedetä, missä ja miten vaikuttaa ja osallistua
2. Ei tiedetä, mihin voi vaikuttaa.
3. Tuntuu, että heitä ei kuunnella.
4. Rakenteet eivät tue osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.
5. Ei tiedetä, kuka kaupungilla vastaa mistäkin asiasta.
6. Tuntuu, että osallistumisella ja vaikuttamisella ei ole merkitystä.
7. Ei ehdi osallistua ja vaikuttaa.
8. Oletus, että muut osallistuvat ja vaikuttavat puolesta.
9. Ei uskalleta osallistua, kun pelätään muiden reaktiota.

Henkilökunnan näkökulmasta

1. Ei ehdi osallistaa, koska on kova kiire ja osallistaminen vie aikaa.
2. Ei tiedetä, mistä ja miten ihmiset tavoitetaan.
3. Voiko näihin asioihin osallistaa?
4. Osallistaminen jännittää, eikä tiedetä hyviä tapoja osallistaa.
5. Osallistaminen tuntuu turhalta, kun kukaan ei kuitenkaan osallistu.
6. Kajaanilaisia on vaikea saada osallistumaan ja osallistettua.

Edistämme osallisuutta näillä osa-alueilla ja tavoitteilla:

Asukasosallisuus

- Kaupunkilaiset tietävät, miten voivat vaikuttaa.
- Vahvistamme osallisuuden vaikuttavuutta; kaupunkilaiset tietävät ja näkevät vaikuttamisen tulokset.
- Osallistuminen ja vaikuttaminen on mahdollisimman helppoa.

Kansalaistoiminta

- Vahvistamme vuoropuhelua kuntalaisten sekä järjestöjen kanssa ja mahdollistamme omaehtoisen kansalaistoiminnan

Kaupungin toimintakulttuuri

- Kokeilemme rohkeasti uusia tapoja osallistaa kuntalaisia ja otamme kaupunkilaisia päätöksentekoon erilaisissa asioissa'
- Menemme sinne, missä ihmiset jo ovat

Päätöksenteko

- Kaupunkimme toiminta ja päätöksenteko on avointa.

Asukasosallisuus

Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Kaupunkilaiset tietävät, miten voivat vaikuttaa.	Uudistetaan kuntalaisille suunnattu osallistu ja vaikuta –verkkosivu. ja huomiota kiinnitetään kielen selkeyteen.	Verkkosivu valmis. Verkkosivun kävijämäärät.
	Nostetaan esille tarinoita vaikuttamisesta.	Verkkosivuille ja someen nostettu tarinoita.
	Järjestetään oppilaskuntien ja nuorisovaltuuston tapaaminen vuosittain.	Järjestetty tapaaminen ja sen palaute.
	Järjestetään Nuorten Vaikuta-teemapäivä vuosittain.	Järjestetty tapahtuma ja sen palaute.
Vahvistamme osallisuuden vaikuttavuutta; kaupunkilaiset tietävät ja näkevät vaikuttamisen tulokset.	Verkkosivuille luodaan kyselyt -osio, josta kaikki kaupungin avoimena olevat kyselyt löytyvät.	Luotu ja sen kävijämäärät.
	Vahvistetaan osallisuuden jälkiviestintää.	Saatu palaute.
Osallistuminen on mahdollisimman helppoa.	Hyödynnetään verkossa toteutettavia nopeita, ketteriä ja helposti toteutettavia kyselyitä.	Verkkokyselyiden määrä.
	Lisätään ajasta ja paikasta riippumattomia tapoja vaikuttaa.	Kokeiltu jotain uutta tapaa.
	Digitaalisten osallisuusmenetelmien lisäksi huomioidaan saavutettavuus (mm. kyselyiden paperiversiot)	Saavutettavuus huomioitu.

Kansalaistoiminta

Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Vahvistamme vuoropuhelua kuntalaisten sekä järjestöjen kanssa ja mahdollistamme omaehtoisen kansalaistoiminnan	Järjestetään 1 – 2 kaikille järjestöille suunnattua järjestötapaamista vuodessa.	Järjestetty ja sieltä saatu palaute.
	Kaupunki on mukana käynnistämässä kaupungintason vanhempain toimintaa.	Toiminta käynnissä.
	Selvitetään järjestöjen toimitilojen tarve, yhteistyömahdollisuudet sekä kaupungin tilojen käyttömahdollisuutta järjestöille.	Selvitetty.
	Uudistetaan kaupungin tapahtuma-avustukset yhteistyössä toimijoiden kanssa	Uusi malli käytössä.
	Avustuslomakkeita päivitetään tarvittaessa, mutta osallisuus säilyy siellä yhtenä kriteerien osa-alueena.	Toteutuu.
	Järjestöt ilmoittavat toiminnastaan Lähellä.fi –järjestötietopalveluun. Tarmo-palvelu otetaan käyttöön.	20% järjestöistä ilmoittanut palveluun.
	Kannustetaan järjestöjä yhteistyöhön (vaikuttavuus).	Ketterät kokeilut –avustushaussa uusia yhteisiä kokeiluja

Kaupungin toimintakulttuuri

Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Kokeilemme rohkeasti uusia tapoja osallistaa kuntalaisia ja otamme kaupunkilaisia päätöksentekoon erilaisissa asioissa	Järjestetään henkilöstölle koulutuksia sekä tukea osallisuustyöhön ja –menetelmiin sekä luodaan kaupungin intraan oma sivu osallisuudelle. Prosessit tulee suunnitella niin, että osallisuuden toteuttamiselle on aikaa.	Järjestetty vähintään 2 koulutusta ja niistä saatu palaute. Luotu intra-sivu.
	Luodaan Teams-kanava, jossa voi jakaa vinkkejä ja kokemuksia hyvistä ja motivoivista esimerkeistä.	Perustettu kanava.
	Otetaan kaupungin hyvinvointiryhmän yhdeksi vakituiseksi teemaksi osallisuus	Käsitelty, muistion mukaan.
	Hyödynnetään vaikuttamistoimielimiä aktiivisemmin kohderyhmiä koskevissa asioissa.	Vaikuttamistoimielimissä käsitellyssä olleet asiat.
	Panostetaan oikea-aikaiseen ja avoimeen viestintään.	Viestinnän seuranta.
	Hyödynnetään kulttuurin ja taiteen muotoja osallistamisessa.	Kokeilu.
	Otetaan käyttöön Erätauco-keskustelu/osallisuusmenetelmä	Kokeiltu erätaukomallia vähintään kerran.
	Saadaan kerättyä tietoa mm. johtamisen tueksi eri osallistamistilanteista (aihe, henkilömäärä, esille nousseet asiat)	Kerätty tieto.
Menemme sinne, missä ihmiset jo ovat	Hyödynnetään rohkeasti erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia esimerkiksi walk in -työpajoina ja paikkoina kysyä ihmisiltä.	Hyödynnetty ainakin hanketreffejä.
	Toimitaan poikkihallinnollisesti ja hyödynnämme yhteisiä tilaisuuksia.	Eri tilaisuuksien hyödyntäminen.

Päätöksenteko

Tavoitteet	Toimenpiteet	Seuranta
Kaupunkimme toiminta ja päätöksenteko on avointa.	Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) otetaan laajasti käyttöön eri toimielimissä.	Täytettyjen EVA-lomakkeiden määrä.
	Järjestetään vähintään kerran vuodessa keskustelutilaisuuden ajankohtaisista ja mielipiteitä herättävistä teemoista, joihin kutsutaan koolle asukkaita, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä.	Järjestetty tilaisuus ja sen palaute.
	Jatketaan ja arvioidaan sekä kehitetään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.	Osallistuvasta budjetoinnista saatu palaute.

6. Seuranta ja arviointi

- Osallisuus- ja hyvinvointijaosto vastaa osallisuusohjelmasta.
- Ohjelman toteutumista esitellään Kaupungin laajennetussa johtoryhmässä.
- Osallisuuden tilannetta seurataan vuosittaisen asukaskyselyn osallisuutta kuvaavilla mittareilla ja osallisuusohjelmakauden päätteeksi tehdään kysely henkilöstölle. Kyselyllä selvitetään, ovatko ohjelman toimenpiteet edistäneet osallisuuden toteuttamista.
- Osallisuuden toimeenpanoa varten on haettu ja haetaan myös hankkeita. Tärkeässä roolissa ovat myös eri verkostot ja kumppanuudet.
- Osallisuuden arvioinnissa hyödynnetään osallisuuden portaita: Millä askelmalla olemme milläkin suunnitelman osa-alueen kohdalla.

